

ФОРМИ ТА ВИДИ МІЖПРЕДМЕТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

FORMS AND TYPES OF INTERDISCIPLINARY INTERACTION ON THE LESSONS OF UKRAINIAN LITERATURE IN THE CONDITIONS OF COMPETENCE-ORIENTED LEARNING

Статтю присвячено питанню міжпредметної взаємодії на уроках української літератури в 11-му класі ліцею в умовах компетентісно орієнтованого навчання. Шляхом аналітичного розгляду актуальних науково-методичних праць доведено, що в Україні утверджується методика компетентісно орієнтованого навчання літератури в школі. Зазначено, що формуванню компетентного учня-читача сприяє використання міжпредметних зв'язків, зміст яких окреслено в чинних програмах з української літератури для загальноосвітніх навчальних закладів. Наголошено, що в старших класах школи доцільно застосовувати інтерактивні форми занять, які спонукають учнів не лише здобувати нові знання, а й застосовувати набуті навички в нових видах навчальної діяльності. Доведено, що мультимедійні технології навчання дають змогу застосовувати комплексні підходи до міжпредметних зв'язків на уроках української літератури. Підготовка буктрейлера за обраним художнім твором є одним із творчорозвивальних видів міжпредметної взаємодії, що сприяє використанню учнями комплексу знань з української літератури, української мови, історії України та цифрових технологій. Акцентовано, що учитель має націлити учнів на створення мультимедійного відгуку (рецензії) на книгу, пояснити поняття «буктрейлер», сформулювати вимоги до його укладання, рекомендувати план такої роботи, означити критерії оцінювання тощо. Читання, редагування й укладання енциклопедичних статей Вікіпедії розвиває у школярів читацьку грамотність, інформаційно-цифрову та мовну компетентність, а також критичне мислення, навички порівняння, енциклопедичного стилю висловлювання й самостійного пошуку інформації. У цьому виді навчальної діяльності учні так само послуговуються знаннями з комплексу шкільних дисциплін: української літератури, української мови, іноземної мови, історії та інформатики. У висновках зазначено, що інтерактивні форми навчальної діяльності, виконання творчорозвивальних видів навчальних завдань у рамках міжпредметної взаємодії сприяють формуванню компетентного учня-читача.

Ключові слова: компетентісно орієнтоване навчання, старша школа, шкільна літературна освіта, українська література, міжпредметна взаємодія, інтерактивні форми

роботи, мультимедійні технології, буктрейлер, редагування статей Вікіпедії.

The article is about the interdisciplinary interaction on the lessons of Ukrainian literature in the 11th grade of the lyceum in the frames of competence-oriented learning. Through analytical consideration of current scientific and methodological works, the author proves that the method of competence-oriented teaching of literature at school is strengthening in Ukraine. It is noted that the use of interdisciplinary links, the content of which is outlined in the current programs of Ukrainian literature for secondary school, facilitates the formation of a competent student-reader. The article emphasizes that in the senior forms it is expedient to use interactive learning activities that encourage students not only to acquire new knowledge but also to apply the acquired skills in new types of educational tasks. The author proves that multimedia learning technologies allow us to apply complex approaches to interdisciplinary links in Ukrainian literature lessons. The preparation of a book trailer for a selected work of art is one of the most creative and developmental types of interdisciplinary interaction, which promotes the use of students' complex knowledge of Ukrainian literature, Ukrainian language, history of Ukraine, and digital technologies. The article emphasizes that the teacher should direct students to create a multimedia response (review) to the book, explain the concept of a book trailer, formulate requirements for its conclusion, recommend a plan for such work, define evaluation criteria, and more. Reading, editing, and compiling encyclopedic Wikipedia articles develop reading literacy, information, digital, and language competence of students, as well as critical thinking, comparison skills, encyclopedic style of expression, and independent search for information. In this type of educational activity, students also use knowledge from a wide range of school subjects: Ukrainian literature, Ukrainian language, foreign language, history, and computer science. The conclusions indicate that interactive forms of educational activities, the implementation of creative and developmental types of educational tasks in the framework of interdisciplinary interaction contribute to the formation of a competent student-reader.

Key words: competence-oriented learning, high school, school literary education, Ukrainian literature, interdisciplinary interaction, interactive forms of work, multimedia technologies, book trailer, editing of Wikipedia articles.

УДК 372.882
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/26.8>

Головченко Н.І.,
канд. пед. наук, доцент,
провідний науковий співробітник
відділу навчання української мови
та літератури
Інституту педагогіки Національної
академії педагогічних наук України

Постановка проблеми в загальному вигляді. Головною метою шкільної освіти, відповідно до Закону України «Про освіту», є всебічний розвиток людини, а також формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей [1]. Компетентнісний під-

хід до навчання акцентується в низці державних законодавчих документів, зокрема в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р., оновленому Державному стандарті початкової освіти й Концепції нової української школи (НУШ) [2].

Серед ключових компетентностей у сучасному світі особливої ваги, як зазначається в «Національному звіті за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018», набирає поняття читацької грамотності – «розуміння, використання, оцінювання, осмислення письмових текстів і виявлення зацікавленості ними з метою досягнення певних цілей, розширення свого світогляду, розвитку читацького потенціалу, формування готовності до активної участі в житті суспільства» [3, с. 93].

Очевидно, що читацька грамотність учнів формується насамперед на уроках літератури. Вивчення української літератури в 11-х класах загальноосвітніх навчальних закладів, як зазначають укладачі програми, «сформовано за тематично-хронологічним принципом» і передбачає «системне вивчення, розпочате в 9-му класі, але за відповідними знаковими темами, у хронологічній послідовності». Системний підхід до навчальної діяльності учнів старшої школи сприяє «формуванню предметної (літературної) і ключових компетентностей, тісно пов'язаних зі здатністю молоді до читацького й особистісного саморозвитку» [4].

У контексті компетентісно орієнтованого навчання в епоху цифрового суспільства особливої ваги набуває питання міжпредметних зв'язків, що «сприяють ефективному формуванню в учнів усіх структурних складників читацької та ключових компетентностей» [5, с. 50].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми компетентісно орієнтованого навчання в сучасній українській шкільній освіті приділяли увагу науковці Н. Бібік, С. Бондар, І. Єрмакова, С. Калашнікова, В. Луговий, Н. Мединська, О. Пометун, О. Савченко, В. Слінчук, С. Трубацова. Методичні аспекти проблеми компетентісно орієнтованої шкільної літературної освіти в школах України розроблялися вченими О. Ісаєвою, О. Ратушняком, В. Сидоренко, О. Шкловською, В. Шуляром, Т. Яценко. Так, Т. Яценко зауважує, що в сучасній вітчизняній шкільній освіті «послідовно утверджується тенденція компетентісно зорієнтованого літературного навчання, що передбачає формування компетентного учня-читача, який має усвідомлену потребу в постійному читанні творів української та зарубіжної художньої літератури, володіє достатнім рівнем читацької компетентності щодо самостійного аналізу й інтерпретації художніх творів» [6, с. 262].

З метою «актуалізації <...> компетентісного підходу» у Програмі для загальноосвітніх навчальних закладів, 10–11-й класи (рівень стандарту), окреслено спектр міжпредметної взаємодії у старшій школі, де навчання української літератури відбувається також «у форматі <...> міжпредметних зв'язків (далі – МЗ): українська мова, історія, зарубіжна література, інформатика та інші [4].

Питання міжпредметних зв'язків під час вивчення української літератури у школі досліджували методисти М. Рибникова, В. Голубков, В. Гречинська, Є. Колокольцев, В. Неділько, Є. Пасічник, Н. Волошина, О. Бандура, С. Жила, С. Пультер, В. Шуляр, Т. Яценко та інші. Зокрема, О. Бандура наголошувала: міжпредметні зв'язки мають на меті навчити учнів «мислити діалектично, що забезпечить належні умови для поступового утворення в учнів єдиної, узагальненої системи знань про навколишній світ» [7, с. 196]. Різні аспекти взаємозв'язаного вивчення української літератури та зарубіжної літератури (опанування художніх стилів, жанрів, засобів художньої виразності тощо) розглядали А. Градовський, Л. Бондаренко, Л. Мірошніченко, Ж. Клименко, Ю. Горідько, В. Снегірьова та інші. Л. Мірошніченко наголошувала на тому, що учні мають вивчати зарубіжну літературу в «тісному взаємозв'язку» [8, с. 45] з українською. У цілому, як твердять науковці, інтегрований підхід до міжпредметних зв'язків сприяє формуванню в учнів комплексного бачення певних проблем і застосування різних підходів до розв'язання їх.

Мета статті. Метою дослідження є актуалізація комплексного підходу до міжпредметної взаємодії шляхом використання інтерактивних мультимедійних технологій на уроках української літератури в 11-му класі ліцею.

Виклад основного матеріалу. У старшій школі програмою з української літератури передбачено не лише засвоєння, а й практичне застосування набутих знань з аналізу художнього тексту, зокрема: уміння зіставляти специфіку розкриття певної теми (образу) в різних видах мистецтва; читати літературні твори, використовувати досвід взаємодії з творами мистецтва в життєвих ситуаціях; створювати тексти, висловлюючи власні ідеї, спираючись на досвід і почуття та використовуючи відповідні зображувально-виражальні засоби тощо. Серед важливих завдань вивчення української літератури в школі в програмі зазначено вироблення «вміння компетентно орієнтуватися в інформаційно-комунікативному сучасному просторі, застосовувати здобуті на уроках літератури знання, практичні навички для їх використання в практичному житті» [4]. Одним із видів робіт, що може поєднати учнівську діяльність на уроках української літератури з декількома іншими шкільними предметами та з цифровими технологіями, а також дати змогу самостійної інтерпретації літературного твору з використанням зображувально-виражальних засобів різних видів мистецтв, а отже, сприяти формуванню компетентного учня-читача, є підготовка буктрейлера.

Буктрейлер – популярний засіб промоції книг. Цей термін ще не має чіткого визначення, зафіксованого в довідковій, навчальній і науковій

літературі. Пропонуються варіанти його тлумачення, наприклад, такий: «Буктрейлер (від англ. book – книга, англ. trailer, тут – афіша, анонс) – короткий відеоролик рекламного-презентаційного характеру, створений у форматі відео-анотації, що інформує про конкретний книжковий продукт, просуваючи та популяризуючи його на ринку» [9]. Або: «...ролик-мініатюра, який містить найяскравіші й найбільш упізнавані моменти книги, візуалізуючи її зміст. Представляючи читачеві книги й пропагуючи книгочитання у світовому культурному співтоваристві, буктрейлер перетворився на окремий самобутній жанр, який об'єднує літературу, візуальне мистецтво та Інтернет» [10, с. 3]. Наведені приклади дають змогу відзначити, що пояснення терміна «буктрейлер» трансформувалося від суто рекламного поняття до самобутнього мультимедійного жанру. Мультимедійність розуміємо як поєднання тексту, аудіо (звуку), відео, анімації, зображення (фото, малюнків, графіки) під час створення певного проєкту.

У шкільній практиці укладання буктрейлера варто акцентувати не на рекламі видання, а на створенні аналітичного відгуку (рецензії) про твір, що вивчається на уроках української літератури, про книгу зі списку для додаткового (самостійного) читання, про улюблену книгу чи про нові видання до певної теми тощо. Інтерактивність у такому разі тлумачимо як самостійне застосування учнями різних цифрових інструментів і технологій під час виконання творчо-розвивального завдання з української літератури.

Наприклад, в 11-му класі в розділі «Стоїчна українська поезія» [4] вивчається творчість В. Стуса. У віршах «Крізь сотні сумнівів я йду до тебе...», «Господи, гніву пречистого...» відбивається не лише особиста драма поета, а й атмосфера радянської України 60–70 рр. ХХ ст., а також проблеми абсурдності буття та свободи особистого вибору – чільні поняття філософії екзистенціалізму. Уроки вивчення творчості В. Стуса в школі суттєво може доповнити книга, яка нещодавно побачила світ і яку уклав В. Кіпіані, – «Справа Василя Стуса. Збірка документів з архіву колишнього С74 КДБ УРСР» (2019 р.) [11]. Видання вміщує документи з шеститомної кримінальної справи, що зберігається на полицях колишнього архіву КДБ УРСР у Києві, а також кілька публікацій про маловідомі факти життя, ув'язнення та загибелі одного з визначних європейських поетів ХХ ст., українця В. Стуса. До початку вивчення творчості В. Стуса учитель може поставити завдання учневі чи групі учнів прочитати книжку й підготувати буктрейлер. Під час виконання такого завдання учні поєднують знання з декількох предметів: власне української літератури, а також української мови (бо титри чи аудіозапис тексту до відео укладають учні), історії України (бо актуалізують тему літера-

турного «шістдесятництва»; ці МЗ з історії зазначено в програмі («Інтелекція в Україні в 1960–1970-ті роки» [4]), зарубіжної літератури (в рубриці «Теорія літератури» (далі – ТЛ) акцентовано: «ТЛ: екзистенційні ідеї в художньому творі» [4]). Концептуальним поняттям в осмисленні творчості й життєвої позиції В. Стуса є поняття екзистенціалізму, яке суттєво висвітлено в романі французького письменника А. Камю «Чума» (1947 р.). На жаль, тепер у загальноосвітніх навчальних закладах за програмами з зарубіжної літератури рівня стандарту [12] і профільного рівня роман Камю може вивчатися лише на уроках позакласного читання за вибором учителя (за списком творів для додаткового читання й за наявності резервного часу). Проте в програмі з української літератури добре виписано мистецький контекст (далі – МК) до теми, що допоможе учням дібрати матеріал для буктрейлера: «МК: «Портрет Василя Стуса» В. Зарецького (1989–1990 рр.). Документальні фільми «Просвітлої дороги свічка чорна», «Дисиденти». Вистави за поезією В. Стуса: поетична композиція (1989 р., Львівський молодіжний театр), «Птах душі» (1993 р., київський мистецький колектив «Кін»), «Іду за край» (2006 р., Національний академічний театр російської драми ім. Лесі Українки, Київ) та інші. Документальний фільм «Просвітлої дороги свічка чорна» (1992 р.)» [4].

Додатковими джерелами підготовки буктрейлера можуть стати й новітні культурні явища: художній фільм «Заборонений» (2019 р.) режисера Р. Бровка, а також проєкт «Нескорений ПроRock. Василь Стус» (2020 р.) [13], що представив альбом композицій на вірші В. Стуса у виконанні сучасних співаків і гуртів, зокрема Тараса Компаніченка, сестер Тельнюк, Северина Данилейка та Наталі Прокопович, Василя Живосила Лютого, Нелі Франчук, гуртів Fata Morgana UA, BeTweens, «Очеретяний Кіт», «Хорея Козацька» та інших [14]. Доцільне використання фрагментів зазначених джерел і монтаж їх у форматі буктрейлера неабияк підвищать цифрову компетентність учнів.

На підготовчому етапі укладання буктрейлера учні мають:

1. Прочитати книгу, укладену В. Кіпіані.
2. Визначити тему буктрейлера, тобто про що йтиметься в мультимедіа: про біографію Стуса? Про поняття екзистенціалізму і стоїцизму як головні життєві концепти поета? Про архівні докази/ілюстрації до окремих сторінок біографії поета? Чи буде створено атмосферне тло до віршів поета, що вивчаються у школі?..
3. Обрати жанр: анонс (коротка розповідь про укладача, книгу, її зміст, особливості видання); відгук (коротке суб'єктивне враження від прочитаної книги); рецензія (достатньо ґрунтовний аналіз проблемно-тематичного та стильового рівнів книги).

4. Обрати спосіб візуалізації: ігровий (міні-фільм про книгу); неігровий (добірка слайдів із цитатами, ілюстраціями, аудіофрагментами тощо); анімаційний (мультфільм за книгою).

5. Визначитися з формою буктрейлера: сюжетний (окреслює основні сюжетні лінії книги); атмосферний/настрійовий (відтворює патос книги, формуючи читацькі емоції, тут важливими є не лише ілюстрації, а й гармонія кольору та звуку); концептуальний (відображає ключові концепції й загальну смислову спрямованість тексту) [9].

6. Укласти попередній сценарій буктрейлера. Дібрати необхідний матеріал.

7. Здійснити таймінг: попередньо розрахувати час на кожну ілюстрацію, текст, музичний фрагмент так, щоб буктрейлер тривав від 1 до 3 хв.

8. Для створення й редагування буктрейлера обрати програму (наприклад, PowerPoint, Windows Movie Maker, Camtasia тощо), або онлайн-редактор (наприклад, відеоредактор YouTube дає змогу «нарізати» відеокліп, додати звукову доріжку; сервіси Animoto, Slidely допоможуть створити відеколаж із масиву фотографій з накладенням звуку). У мережі Інтернет розміщено багато відеопосібників зі створення буктрейлерів із використанням різних програмних засобів.

Обов'язковою умовою успішного виконання завдання учнем (групою учнів) є достатній рівень володіння інформаційно-комунікаційними технологіями (далі – ІКТ), а також попередній, разом з учителем, спільний перегляд декількох буктрейлерів, наприклад, до графічного роману «Дагопак» (2012 р.) М. Прасолова, О. Чебикіна, О. Колова про пригоди козаків-характерників із лицарського ордену магів і майстрів бойових мистецтв Запорізької Січі, що виконаний у стилі західних коміксів і японської манги; до роману як різновиду альтернативної історії «Голова Якова» Любка Дереша, де «алхімічну комедію» коментує сам автор. Аналітичний розгляд, дискусія, критичне оцінювання доробку інших авторів допоможе учням оцінити свої сили в роботі над книгою В. Кіпіані «Справа Василя Стуса. Збірка документів з архіву колишнього С74 КДБ УРСР», обрати тему й комп'ютерну програму, дібрати матеріали для своєї роботи. Для одних учнів доступним буде біографічний аспект у жанрі анонсу чи відгуку у форматі неігрового сюжетного буктрейлера. Інші учні зможуть створити атмосферний чи концептуальний буктрейлер зі складною мультимедійною гармонією. Учитель має наголосити також на дотриманні учнями авторського права під час використання відкритих електронних джерел.

Так само учитель має актуалізувати для учнів орієнтовну структуру мультимедійної рецензії на книгу, яка може бути (залежно від рівня підготовленості учня) частково, більшою чи меншою мірою або вичерпно, послідовно чи фрагментарно реалізована в буктрейлері:

1) заголовок / назва буктрейлера (авторський або пов'язаний із назвою твору, що розглядається);

2) вступ: доба, контекст (історичний, національний), стильовий напрям; автор (ім'я, доречні короткі відомості), особливості індивідуального стилю письменника; відомості про історію написання та видання твору; назва твору; оцінка іншими критиками (якщо є);

3) тема: головна, другорядні; тип теми (особистісно-психологічна, морально-етична, суспільно-політична, історична, воєнна, філософська тощо); різновид (вічна, конкретно-історична);

4) сюжет: фабула; структурні складові сюжету (експозиція, зав'язка, розвиток дії (перипетії), кульмінація, розв'язка); позасюжетні елементи: описи; авторські відступи (ліричні, філософські, моралізаторські, публіцистичні, історичні тощо); вставні епізоди, (їхня роль у творі);

5) образна система: головний і другорядні персонажі; портрет, історія, інтер'єр/пейзаж, поведінка, мовлення, вчинки, виявлення характеру в ситуаціях і взаємодії з іншими персонажами; засоби зображення (внутрішні монологи, діалоги, художні деталі, сновидіння, образи-символи тощо);

6) композиція: (види) подія (хронологічна, ретроспективна, вільна/монтаж), фабульно закрита/відкрита, описова, некласична (діалогова, вкладена/«матрьошка»), циклічна (казка про ріпку), гіпертекстова; заголовок, епіграф, присвята;

7) спосіб зображення (об'єктивний, суб'єктивний, сугестивний, імпресіоністичний, експресивний, сюрреалістичний тощо);

8) проблематика: головна проблема й другорядні проблеми, персонажі, які її втілюють; тип проблематики (міфологічна, національна, соціокультурна, філософська тощо);

9) ідея (авторська концепція твору): прямо сформульована автором чи розкодована авторами рецензії;

10) патос (переважний, додатковий); енергетика тексту, настрій;

11) поетика / художній стиль (особливості стилю зображення; мовностильова своєрідність);

12) рід, жанр (обґрунтувати твердження, схарактеризувати традиційність / інноваційність жанрової форми);

13) висновки/підсумок: мистецька значущість твору; його функції; місце твору в історико-літературному процесі України і світу; ваші особисті міркування, оцінки, полемічні твердження тощо.

Варто також зорієнтувати учнів щодо критеріїв оцінювання буктрейлера, а саме: змістовність презентації книги; оригінальність концепції; гармонія тексту / відеоряду / анімації та музичного оформлення / звуку в роботі; майстерність анімації; рівень володіння ІКТ.

Таким чином, підготовка буктрейлера за обраним твором є одним із творчих видів міжпредметної взаємодії, що сприяє застосуванню учнями комплексу знань з української літератури, української мови, історії України та мультимедійних технологій. Подібні творчо-розвивальні навчальні завдання зумовлюють інтерактивний процес формування компетентного учня-читача.

Як доводять науковці та показує практичний досвід, використання вікі-технології на уроках літератури також є ефективним інтерактивним видом діяльності, що уможлиблює педагогіку партнерства під час навчального процесу. Технологія вимагає від учителя й учня відмінного знання предмета (української літератури), а також навичок роботи з відповідним програмним забезпеченням для спільної роботи.

Питання доцільності та способів використання вікі-технології в педагогічній практиці досліджували В. Биков, В. Білецький, А. Луцюк, Г. Онисько, О. Шкодзинський, А. Макуха, Г. Злобін, В. Грінченко, Т. Грінченко, Е. Патаракін, Е. Кулик, Н. Дягло, Г. Стеценко, І. Живюк та інші. Вікі-технологію розроблено в 1995 р. В. Каннінгемом. Вікі-сервіс («вікі» походить з гавайської мови й означає «хуткий», «надшвидкий» [15]). Це сайт, що дозволяє відвідувачам редагувати розміщені матеріали, створювати посилання на інші сторінки, створювати й обговорювати статті. Інтерактивну діяльність учнів на основі вікі-технологій, на переконання І. Живюк, забезпечують такі її характеристики: «Для редагування тексту на вікі-сайті не потрібне знання HTML (мови розмітки гіпертексту); <...> для введення й редагування матеріалу використовується простий онлайн-редактор; внесені виправлення миттєво відображаються на сайті, не потрапляючи на попередню перевірку в руки редактора або адміністратора сайту; у середовищі онлайн-редактора є панель інструментів, що робить написання й форматування тексту справою не більш складною, ніж у Word...» [15] тощо.

Найбільшим і найвідомішим вікі-сайтом стала Вікіпедія (англ. Wikipedia) – загальнодоступна вільна багатомовна онлайн-енциклопедія, започаткована 2001 р., де будь-який користувач може редагувати укладені статті й додавати власні [16]. Перші електронні статті в українській Вікіпедії датуються 26 січня 2004 р. У статті «Українська Вікіпедія» зазначається, що українськомовний розділ Вікіпедії зі створення вікі-енциклопедії може редагувати кожний охочий користувач Інтернету. «...Кількість статей української Вікіпедії становить 984 058 – за цим показником вона перебуває на 17-му місці серед усіх мовних розділів, на 11-му місці серед європейських Вікіпедій і на 3-му місці серед Вікіпе-

дій слов'янськими мовами. Українська Вікіпедія станом на 25 січня 2020 р. має 489 536 зареєстрованих користувачів, 46 адміністраторів» [17]. Наприкінці 2019 р. за відвідуваністю українська Вікіпедія посідала 19-те місце серед усіх мовних розділів. Таким чином, читання та редагування статей Вікіпедії сприятиме не лише формуванню компетентного учня-читача, а й підвищуватиме рейтинги українськомовного сегмента популярної онлайн-енциклопедії.

Українськомовні енциклопедичні статті Вікіпедії – це довідкові електронні тексти з гіперпосиланнями. (Гіперпосилання – активний (виділений кольором) текст, зображення чи кнопка на веб-сторінці, натискання на яку (активізація гіперпосилання) забезпечує перехід на іншу сторінку чи іншу частину поточної сторінки). Під час роботи з ними на уроках літератури учні можуть читати й дізнаватися більше про певні персоналії, історичні факти й події, художні твори, стилі, жанри тощо. Учні можуть порівнювати чи перевіряти окремі аспекти статей із текстами з інших електронних енциклопедій, що укладені не волонтерами, а фахівцями, науковцями. Наприклад: універсальна енциклопедія англійською мовою British Encyclopaedia (під час опрацювання статей іноземними мовами учні мають змогу поглибити навички володіння, як у цьому випадку, англійською мовою); УЛЕ (Українська літературна енциклопедія); ЕСУ (Енциклопедія Сучасної України); ВУЕ (Велика українська енциклопедія); ЕІУ (Енциклопедія історії України) та інші.

Перевага вікі-технології полягає в її демократичному підході до створення й редагування статей, отож і вчителі, і учні можуть долучитися до процесу та сформувати сталі навички роботи з електронними текстами з гіперпосиланнями в інтерактивному режимі. Редактори українськомовної Вікіпедії розробили методичні рекомендації [16], проводять безкоштовні навчальні семінари для науковців, учителів, учнів із метою формування навичок редагування вікі-текстів.

До прикладу, розглянемо енциклопедичні статті про письменників. Стаття у Вікіпедії про лауреатку Національної премії України імені Тараса Шевченка 2018 р. Емму Андіївську (з її творчістю учні знайомляться в 6-му класі, а в 11-му можуть актуалізувати ці знання в контексті понять «сюрреалізм» чи «постмодернізм») розлога, ґрунтовна, вичерпна [18]. Текст доповнено розгорнутим списком наукових джерел і навіть порівнянням перекладів сонетів Петрарки, виконаних Д. Павличком та Е. Андіївською. Численні гіперпосилання пояснюють дотичні до теми терміни «модернізм», «авангардизм», «сонет», «сюрреалізм», «постмодернізм» та інші. Стаття доповнена ілюстраціями, аудіо та відео файлами

й може слугувати якісним джерелом інформації для учнів. Проте навіть тут можна знайти цікавинку, якої бракує: йдеться про музичний проєкт «Джалалапіта». У статті про український етнорок-гурт із міста Львова, заснований 2012 р., зазначається: «Гурт названо на честь сюрреалістичного прозового твору «Джалалапіта» авторства Емми Андіївської». У статті про Е. Андіївську цієї деталі бракує.

Статті у Вікіпедії про лауреатку Національної премії України імені Тараса Шевченка Оксану Забужко 2019 р. [19], творчість якої вивчається в 11-му класі в розділі «Сучасна українська література», бракує переконливого аналізу її творчості (зате викладено історію несприймання традиційною критикою поглядів письменниці щодо національних міфів), переліку наукових досліджень її творчості останніх років, ілюстративних матеріалів (у том числі аудіо- й відеофайлів), відомостей про книги, що видані 2019–2020 рр., зокрема, «Ієрихонські трубачі / Код Гурніка» (автори – Ілля Гурнік, Оксана Забужко), «Апокриф. Чотири розмови про Лесю Українку» (автори – Блаженніший Святослав Шевчук, Леся Українка, Оксана Забужко). Гіперпосилання поглиблюють довідкову статтю шляхом відсилання до термінів «шістдесятники», «національна ідентичність», «гендер», «нон-фікшн», «компаративізм». Водночас бракує гіперпосилань щодо багатьох термінів: «постколоніальні теорії», «жіноче письмо», «фемінізм», «бестселер» тощо. Російськомовний варіант статті про Забужко є неповним і має тенденційний характер. Отож, тут для вчителя й учнів є можливість попрацювати з Вікіпедією ґрунтовніше: створити гіперпосилання на статті Вікіпедії, де пояснюються певні терміни (фемінізм, бестселер тощо), додати найактуальнішу інформацію про письменницю, а також зредагувати й доповнити російськомовну статтю про Оксану Забужко у Вікіпедії.

Таким чином, читання й редагування енциклопедичних статей Вікіпедії сприяє формуванню у школярів читацької грамотності, інформаційно-цифрової й мовної компетентностей, а також критичного мислення, навичок порівняння, енциклопедичного стилю висловлювання й самостійного пошуку інформації. Під час інтерактивної форми навчальної діяльності – редагування статей у Вікіпедії – учні послуговуються знаннями з кількох шкільних дисциплін: української літератури, української мови, іноземних мов, історії та інформатики.

Висновки. Компетентісно орієнтоване навчання української літератури в 11-му класі ліцею спонукає до застосування актуальних форм і видів міжпредметної взаємодії. Інтер-

активні форми роботи з використанням мультимедійних технологій сприяють підвищенню цифрової компетентності учнів. Підготовка буктрейлера є одним із творчо-розвивальних видів міжпредметної взаємодії, що спонукає до застосування учнями комплексу знань з української літератури, української мови, історії України та інформатики. Читання й редагування енциклопедичних статей Вікіпедії так само обумовлює міжпредметні зв'язки та сприяє формуванню у школярів читацької грамотності, інформаційно-цифрової та мовної компетентностей, а також критичного мислення, навичок порівняння, енциклопедичного стилю висловлювання й самостійного пошуку інформації. Таким чином, інтерактивні форми навчальної діяльності, виконання творчо-розвивальних видів навчальних завдань у рамках міжпредметної взаємодії сприяють формуванню компетентного учня-читача. Подальші перспективи дослідження орієнтовані на розроблення методичних рекомендацій щодо комплексного підходу до міжпредметної взаємодії, інтерактивних форм і творчо-розвивальних видів навчальної діяльності учнів 11 класу ліцею на уроках української літератури.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : Розпорядження від 14 грудня 2016 р. № 988-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/249613934>.
3. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 / М. Мазорчук та ін. Київ : УЦОЯО, 2019. 439 с.
4. Українська література. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 10–11 класи (рівень стандарту). URL: <https://bit.ly/3bwV71y>.
5. Савченко О.Я. Міжпредметні зв'язки як ресурс реалізації компетентісного підходу на уроках літературного читання. *Український педагогічний журнал*. 2017. № 2. С. 48–57.
6. Яценко Т.О. Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина XX – початок XXI століття) : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2016. 360 с.
7. Бандура О.М. «Міжпредметні зв'язки у процесі вивчення літератури». *Наукові основи методики літератури. Навчально-методичний посібник I за ред. Н.І. Волошиної*. Київ : Ленвіт, 2002. С. 196–201.
8. Мірошниченко Л.Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах. Київ : Вища школа, 2007. 415 с.
9. Водолазька С.А. Буктрейлер. *Велика українська енциклопедія* : веб-сайт. URL: <https://vue.gov.ua/>.

10. Буктрейлер как способ продвижения книги : методическое пособие / Национальная библиотека, Республика Бурятия ; отв. ред. Ж.Б. Ильина. Улан-Удэ, 2015. 16 с.
11. Справа Василя Стуса. Збірка документів з архіву колишнього С74 КДБ УРСР / уклад. В. Кіпіані. Харків : Віват, 2019. 688 с.
12. Зарубіжна література. Програма для 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (рівень стандарту). URL: <https://bit.ly/33kcWck>.
13. Нескорений ПроRock. Василь Стус. Проект. URL: <https://muzbat.org/proekt/neskoreniy-prorock/>.
14. Нескорений ПроRock. Василь Стус. Альбом. URL: <https://soundcloud.com/neskorenyprorock>.
15. Живюк І.А. Використання соціального сервісу вікі у сучасній освіті. *Теорія та методика управління освітою*. 2010. № 4. URL: <http://www.tme.umo.edu.ua/docs/4/10zhivme.pdf>.
16. Як редагувати Вікіпедію : довідник для новачків / упор. С.Д. Петров; за заг. ред. Є.В. Букета. Київ : Український пріоритет, 2012. 44 с.
17. Українська Вікіпедія. *Вікіпедія* : веб-сайт. URL: <https://bit.ly/2RQ3A0t>.
18. Емма Андієвська. *Вікіпедія* : веб-сайт. URL: <https://bit.ly/30Xyd8r>.
19. Забужко Оксана Стефанівна. *Вікіпедія* : веб-сайт. URL: <https://bit.ly/2O1RO2e>.